

NEKI PROBLEMI GRANICA BOSNE I HERCEGOVINE SOME PROBLEMS OF BORDERS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Muriz Spahić, Udruženje geografa u Bosni i Hercegovini, Zmaja od Bosne 33 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
murizspahic@gmail.com

Granice Bosne i Hercegovine, gledano u cjelini, su političko-geografske odrednice, kojima bi trebala biti definisana njena površina. S obzirom da joj granice nisu verifikovane sa sa dva od tri susjeda, R. Hrvatskom i R. Srbijom, dok su sa R. Crnom Gorom od 2016. god. ratificirane na štetu Bosne i Hercegovine (vidi rad: M. Spahić i dr. Sutorina – uzurpirani geografski teritorij Bosne i Hercegovine Acta geographica Bosniae et Herzegovinae vol. 1. br. 2), površina teritorije Bosne i Hercegovine je upitna i nedefinisana, bar kada su u pitanju manje površineske mjere od 1 km². Ovo je posebno izraženo u posljednje vrijeme, kada se javljaju različiti politički apetiti na dijelove njene teritorije posebno u pograničnim dijelovima. Ovome se svakako treba dodati pitanje morskog razgraničenja, koje prema Međunarodnim konvencijama dozvoljava Bosni i Hercegovini pravo izlaza na otvoreno more, a koji još nije uređen sa R. Hrvatskom, već je, naprotiv, usložen projektom izgradnje Pelješkog mosta.

Granice Bosne i Hercegovine, s obzirom na njenu burnu historijsku prošlost bile su podložne promjenama. Granične linije su uglavnom produžavane, nakon zvaničnog pisanog pomena države Bosna u djelu bizantijskog cara - istraživača Konstantina Porifirogeneta "O upravljanju Carstvom" od nekadašnjeg njenog središnjeg teritorija u prekogranične teritorije u vrijeme bosanskog kraljevstva. Nakon samostalnog srednjovjekovnog razvoja, granice Bosne i Hercegovine određivali su drugi; najčešće političkim nagodbama i mirovnim sporazumima, zbog čega su one u mnogim elemente nepravedne. U procesima naknadnih dogovaranja granice Bosne i Hercegovine su mijenjane, pa su skorašnjim voluntarističkim odlukama skraćene na štetu Bosne i Hercegovine za oko 10,4 km, a morska u Bokotorskom zalivu, u dužini od 5,5 km, zbog čega je njena površina smanjena za 86 km².

Ključne riječi: granice, nastanak bosanske države, demogeografske niše, bosansko kraljevstvo, mirovni sporazumi, voluntarizam, bosanske zemlje, bosanska država, međunarodno priznanje, Badinterova komisija, otvorena pogranična pitanja, pomorske granice, unutrašnje vode, otvoreno more.

SOME PROBLEMS OF BORDERS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Muriz Spahić, Association of Geographers in Bosnia and Herzegovina, Zmaja od Bosne 33 Sarajevo Bosnia and Herzegovina
murizspahic@gmail.com

The borders of Bosnia and Herzegovina, viewed as a whole, are political-geographical determinants, which should define its area. Since its borders were not verified with two out of three neighbors, R. Croatia and R. Serbia, while with the R. Montenegro, dating from 2016, borders were ratified at the expense of Bosnia and Herzegovina (see the paper: M.

Spahić et al. Sutorina - Usurped Geographical Territory of Bosnia and Herzegovina Acta geographica Bosnie et Herzegovinae vol. 1. no. 2), the area of the territory of Bosnia and Herzegovina is questionable and undefined, at least for the areas smaller than 1 km². This has been especially pronounced lately, when various political appetites arise or the parts of its territory, especially in the border areas. We should definitely add to this the issue of sea delineation, which, according to the International Conventions, allows Bosnia and Herzegovina the right to exit to the open sea, which is not yet regulated with the Republic of Croatia, but, on the contrary, is further complicated with the project of building the Pelješac Bridge.

The borders of Bosnia and Herzegovina, given its turbulent historical past, were subject to change. Border lines were mostly prolonged, after official written mention of Bosnia in the document of Byzantine emperor – researcher Constantine Porphyrogenet "On the management of the Empire" from her former its former central territory to the cross border territories in the times of Bosnian Kingdom. After independent medieval development, the borders of Bosnia and Herzegovina were determined by others; usually by the political settlements and peace treaties, which is why they are in many elements unfair. In the processes of subsequent agreements, the borders of Bosnia and Herzegovina have been changed, and so with the recent voluntary decisions, they have been shortened on the disadvantage of Bosnia and Herzegovina for about 10.4 km, and the sea border in the Bokakotorska Bay, in the length of 5.5 km, forcing a reduction in area for 86 km².

Key words: *borders, the emergence of the Bosnian state, the demogeographic niche, the Bosnian kingdom, peace treaties, voluntarism, Bosnian land, Bosnian state, international recognition, Badinter commission, open border issues, maritime borders, inland waters, open sea.*

UVOD

INTRODUCTION

Granica je odrednica koji pripada političkoj geografiji i linijom ili pojasom zatvara geografski teritorij. Granična linija je kontakt okomite ravni na podlogu kopno ili vodenu površinu i nastavlja se dalje u dubinu. To je zapravo ortogonalna projekcija ravni kojom su podijeljeni obnovljivi i neobnovljivi prirodni i drugi resursi koji pripadaju različitim državama, regijama, administrativnim cjelinama i sl.

Granice na kopnu su najčešće izvijene linije i mogu biti: orografske i hidrografske. Ove druge na kopnu su najčešće potamološke. Tako su granice na sjeveru Bosne i Hercegovine definisane graničnom rijekom Savom, na zapadu, jednim dijelom rijekom Unom i na istoku većim dijelom talvegom (maticom) rijeke Drine. Ostale granične linije prema susjednim državama izvučene su preko orografskih kota, trigonometrijskih tačaka i prijevoja. Prema tome, granice Bosne i Hercegovine su prirodne, dosta uočljive i kartografski prepoznatljive. Dužini granica prema susjedima su, uglavnom, neusaglašene i u upotrebi je više podataka. Za ilustraciju navedimo da zvanični statistički podaci u susjednoj R. Hrvatskoj navode da je dužina granice prema Bosni i Hercegovini 1011,4 km, dok zvanični podaci Bosne i Hercegovine govore da od ukupne kopnene granice koja iznosi 1.538 km, najduža je prema susjednoj R. Hrvatskoj i iznosi 932 km. Dužina granice R. Srbije prema Bosni i Hercegovini prema izvornim podacima Satističkog zavoda iznosi 302 km, dok statistički podaci Bosne i Hercegovine navode dužinu iste granice od 357 km.

Jedino je nakon disolucije bivše SFRJ, dogovorena i u zvaničnim statistikama obje države ratifikovana granica Bosne i Hercegovine i R. Crne gore, istina na štetu Bosne i Hercegovine zbog pretvaranja posjedovnog u gruntovno stanje dvije katastarske općine Kruševicu i Sutorinu Crnoj Gori, koje nije povratila iako je bila dužna Bosni i Hercegovini nakon demontiranja Zetske banovine, iznosi 268 km.

Ne računajući potamološke granice, koje ubrajamo u kopnene Bosna i Hercegovina izlazi i na morsku granicu u zalivu Neum-Klek i s druge strane poluotoka Kleka prema poluotoku Pelješac (R. Hrvatska) koje razdvaja morski kanal Malog Stona. S obzirom na zatvorenu arhipelašku morfografiju, prema Međunarodnom sporazumu o pravu korištenja otvorenog mora, koje Bosna i Hercegovina, nažalost, nije uredila sa susjednom R. Hrvatskom od vremena priznavanja statusa država, njene pomorske granice nesmiju biti prave linije već arhipelaški krive, a na završetku poluotoka Kleka otvorene prema otvorenom moru, o čemu će biti govora u nastavku. Ukupna dužina obalske granice računajući kontinentalanu i poluotočnu iznosi 29,61 km.

U ovom radu korištena je metoda analize teksta, karata, historijskih dokumenata, Međunarodnih sporazuma i recentnih političkih nesuglasica, koje proizilaze iz različitih pretenzionih namjera i pobuda od istočnog i zapadnog susjeda za iscertavanje novih državnih granica. One su bile okosnica i posljedica međudržavnih sukoba završne decenije prošlog stoljeća.

HISTORIJSKO-GEOGRAFSKI RAZVOJ GRANICA BOSNE I HERCEGOVINE HISTORICAL-GEOGRAPHICAL DEVELOPMENT OF BORDERS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Kratki historijsko-geografski osvrt na razvoj granica Brief historical and geographical insight on the development of borders

Granice Bosne i Hercegovine onakve kakve izgledaju danas su veoma mlade i nisu starije, gledano u cjelini, od dva stoljeća. Posljednje međunarodno razgraničenje prema R. Srbiji i R. Crnoj Gori obavljeno je na Berlinskom kongresu 1878. god, kada su ta dva susjeda na istoku dobila nezavisnost, a Bosna i Hercegovina okupaciju. Prethodna četiri mira: Sremsko-karlovački 1699.god., Požarevački 1718. god., Beogradski 1739. god., i Svištovski 1791. god., praktično su utvrdili našu sjevernu i zapadnu granicu. Tako omedjenu Bosnu i Hercegovinu iz Austrougarskog perioda, potvrdio je AVNOJ odlukom iz 1943. god. po kojoj je Bosna i Hercegovina republika u granicama iz 1918. god. Prema ovoj odrednici današnja teritorija Bosne i Hercegovine predstavlja zadnji Bosanski pašaluk umanjen za Novopazarski sandžak.

Od ovako definisane granice na poznati i volšebnan način nije vraćen iz Zetske banovine, iako je prema Odlukama AVNOJ-a, koje su kasnije potvrđene na Skupštini SFRJ, prostor Sutorine skupa sa obalskom linijom nije vraćen Bosni i Hercegovini, o čemu je autor ovoga članka već pisao u ovom časopisu br. 2. i posebnom izdanju pod naslovom „Sutorina“ (Spahić, M. i dr. 2014). Iako samo u posjedovnim okvirima Crne Gore, ovaj dio teritorije nije bio prikazivan na geografskim kartama još od 1965. godine u sastavu Bosne i Hercegovine. Posjedovni karakter nije isto što i vlasnički (gruntovni) o čemu svjedoče krupnorazmjerne karate i katastarski planovi KO Kruševice i Sutorine čija je ukupna površina 83,7 km² sa 5,5 km obalne linije, još od Austrougarskog premjera i kartiranja iz 1884. god. Osim vlasničkih posjedovnih dokumenata, od kojih su kartografski posebno

značajni, jer ih je kartirala Carevina koja je dozvolom međunarodne zajednice Bosnu i Hercegovinu sa ovim prostorima kasnije i anektirala.

Za razliku od sadašnjih granica, koje definišu teritorij Bosne i Hercegovine, pojam i teritorijalna predstava o Bosni i Hercegovini je, gledano historijski, mnogo širi. Tako se već od XIV stoljeća pojam Bosne prostirao od Polimlja na istoku do Jadranskog primorja na zapadu, te Save na sjeveru i Boke Kotorske na jugu.

Bosanska država ima veoma dugu povijest. Proces razvoja bosanske države geografski posmatrano obuhvatao je sve tri velike predione prirodne cjeline na Balkanskom poluotoku i to: panonski na sjeveru, planinsko-kotlinsko-dolinski u sredini i primorski na jugoistoku i jugozapadu. Tadašnja Bosna u jednoj državi obuhvatala je, pored bošnjanskog, kasnije bošnjačkog, i etničke prostore raško-srpske, na istoku i hrvatsko dalmatinske, na zapadu. Bosna je u tom razdoblju bila najveća i najmoćnija država na Balkanskom poluotoku.

Od bosanskih zemalja do bosanske države From the Bosnian states to the Bosnian country

Na teritoriji današnje Bosne i Hercegovine do njenog imenovanja živjela su plemena, koja su imala svoje posebne organizacione politike sisteme. Očito da vladajući slojevi su bili autohtoni i da su takvim oblikom okupljanja domicilnog stanovništva ostvarivali prava na državni teritorij.

Geografski životni prostor Bosne, između organizovane političke vlasti u istočnom i zapadnom susjedstvu, imao je svoju određenu autarahičnost uvjetovanu reljefnim sklopovima njenog teritorijalnog prostora. Ostaje sasvim razumljivo da je politička vlast rano srednjovjekovne Bosne i njeno ime kao državne tvorevine i naroda koji u njoj živi postojali znatno prije od Porfirogenetove pisane registracije. Otuda je posve razumljivo da je Bosna u srednjem vijeku uz Paganiju, Zahumlje, Travuniju i Konavalje uvrštena u teritorije Balkanskog poluotoka koje je priznavale Bizantijsku vlast. Zbog toga, s pravom se može tvrditi da prostor koji je pripadao Bosni nije srpski, jer ga ni car Konstantin, koji bi to rado učinio, u njih nije ubrajao već napose izdvajao. Na osnovu teksta Konstantina Porfirogeneta da se tvrditi da je Bosna od osnutka bila isključivo bosanska.

Ovo nam daje za pravo da sumnjamo u izrečene stavove u djelu „Historija naroda Jugoslavije“ u kojem se „Srpskim zemljama ranofeudalnog doba“, koje se računa do XII stoljeća, uokviruje i Bosna. Prema istom izvoru ona se iz srpskog plemenskog saveza tobože idvojila početkom XIII stoljeća iako se ne navodi niti jedan dokaz.

S obzirom na njen centralni geografski položaj uklopoljen u Dinarsku morfoskukturu sa dva dolinska koridora iz njenih centralnih dijelova; rijekom Bosnom na sjever i Neretvom na jug povezanih niskim prijevojem Ivana omogućili su značajnu seobnu tranziciju njenog stanovništva iz sjevernih zemljom bogatijih i južnih toplijih sa manje ziratnog tla. Ovakva geografska predispozicija omogućila je tranzicijske i autarhične oblike domicilnog okupljanja stanovništva sa izraženom organizacijom plemenske vlasti. Geografske determinante su opredijelile mišljenje da je na njenim prostorima formirana politička vlast, ako ne i ranije ono bar uporedo sa formiranjem hrvatske, na zapadu i srpske, na istoku.

Prema historiografima, a koje navodi N. Klaić (1989) postoje oskudni pisani podaci o Bosni, od kojih se navode prodori Avara 597. god. kada je Bosanski teritorij bio zahvaćen avarsko-slavenskim demogeografskim talasom koji je trajao najkasnije do 614. god. Na ovom prostoru iz ranog srednjeg vijeka nisu očuvana u pisanim dokumentima plemenska imena, da bi nas navodili na zaključak kako su u to vrijeme Slaveni pod Avarskom okupaci-

jom bili u procesu povećane teritorijalizacije svojih životnih prostora i izgradnje svoje centralne vlasti. Isto tako je veoma teško utvrditi koji dokazi materijalne kulture pripadaju Slavenima a koji Avarima.

Avarski, tj. turski toponimi: ban i župan, te banica, banov do, župe i župni, jasno pokazuju geografsko rasprostranjenje prvih teritorijalno-političkih, iz tursko avarskog rano-slovenskog perioda zajednica iz kojih su se razvijale srednjovjekovne države, a među prvima država Bosna.

Naprijed izrečeni stavovi i pored pisanih nedostataka i ostataka materijalne kulture imaju punu logičku osnovu za tvrdnju da su na današnjim teritorijama koje pripadaju Bosni i Hercegovini egzistirale bosanske zemlje koje su suvereno započele svoj razvitak. Osnutak i razvoj bosanskih zemalja na tlu današnje Bosne i Hercegovine je posljedica njene reljefne izdiferenciranosti, posebno u centralnoj dinarskoj morfostrukturi horizontalnim rašlanjenjem sa dolinskim proširenjima i kotlinama kao osnovnim morfoformama, koji su pružali idelane mogućnosti za naseljavanje, održavanje i odbranu od nepoželjnih nahoda. Kotlinske i dolinske morfoforme su bile osnov za okupljanje stanovništva, što bi se moglo definisati kao demogeografska niša. Demogeografsku nišu činila je prirodna osnova sa bogatim prirodnim resursima koje je stanovništvo obilato koristilo za život. U takvim uvjetima formirani su plemenski savezi na čelu kojih je bio ban bosanski.

Prostranstveni kriterij unutargorskih životnih prostora definisale su veličinu demogeografske niše. Jedna od takvih zapisana je u djelu De administrando Imperio bizantijskog cara Konstantina Porfirogeneta koji spominje horion Bosnu i u njoj dva grada Kateru i Desnek. Dalje konstatuje da u Bosni živi narod koji sebe naziva Bošnjanima. Nacija Bošnjak, koja se odnosila se stanovnike Bosne, živjela je do kraja 19. stoljeća, kada su preko noći Bošnjaci pravoslavci postali Srbi i Bošnjaci katolici Hrvati. O Bošnjacima jednom narodu tri različite vjere, 1844. god. piše otac srpskog radikalizma Ilija Garašanin, govoreći o „*potrebi bratstva između Bošnjaka i Srba* (mислеći na Srbe iz Srbije, primjedba autora) *i ostalih Slavena*“. O istoj temi u Letopisu Matice Srpske u njegovom prvom broju iz 1825. god. urednički tekst posvećen koljenima slavenskih naroda, pored ostalog, govori da „Bošnjaci žive između Drine, Vrbasa, Save, Dalmacije i Srema, ima ih 450 000; ispovjedaju ili islam ili su rimokatolici ili pravoslavni“.

Očito je da se porfirogenetovo ime Bosna odnosila na centralni dio prostrane Sarajevsko-zeničke zavale, a pomenuta naselja u dolini Bosne na potezu od pritoka Fojničke rijeke do pritoke Lašve. Demogeografske niše su bile bosnaske zemlje, posebno u avarskom periodu u kojima su bile uspostavljne teritorijalno-političke organizacije oblika banata u kojima su vladali banovi, a u župama župani, objedinjeni u jedinstveni političkin sistem horonimskog karaktera sa visokim stepenom decentralizacije. Svaka bosanska zemlja imala je parohiju ili Desnik koja je bila ogranak crkvene organizacije koja se zvala Dekatera. Prema tome, ako je Bosna imala sopstvenu crkvu, što svi historijski dokumenti potvrđuju, onda je ona bila samostalna *kneževina* što je u smislu njenog statusa, posmatrana na potpuno isti način kao i druge kneževine Južnih Slavena (N. Klaić, 1989).

Ona je, kako kaže (N. Klaić, 1989), najstarija država među svojim susjedima, te se „hrvatska i srpska formula nisu dale ni primjeniti na Bosnu“. Bosna, ne samo što je, najstarija južnoslovenska država, i u jednom periodu najveća i najjača balkanska država, već je bila jezgro okupljanja oko bošnjanskog etnosa i prostora susjednih etničko-teritorijalnih zajednica, srpskih na istoku i hrvatskih na zapadu. Ta njena središnja uloga i pozicija će se potvrđivati kroz cijelu njenu historiju, a ima i aktuelno značenje. Zbog tih fakata nije korektno i umjesno prevoditi Konstantina Porfirogeneta, odnosno njegovu determinaciju

Bosne – Horion; Bosnosa - zemljica Bosna, kako to često mnogi historičari, pa i oni najmlađi. Pored toga, pojam „horion“ preuzet iz grčkog jezika i u prijevodu nije deminutiv državnog teritorija – zamljica, već je to geografski pojam za državnu cjelinu, teritorij, prostor, zemlju, geografsku regiju, kraj, predio, oblast.



Sl. 1. Bosna i Hercegovina u vrijeme Tvrtka I Kotromanića (1353-1391)

Izvor podataka: Marko Vejo, Historijska karta srednjovjekovne Bosanske države, Sarajevo 1957.

Fig. 1. Bosnia and Herzegovina at the time of Tvrtko I Kotromanić (1353-1391)

Source: Marko Vejo, Historical map of the medieval Bosnian state, Sarajevo 1957.

Državni teritorij Bosne, uostalom kao i kod drugih država, se širio i sažimao, ali je njeno jezgro uvijek ostajalo oko kojeg se okupljao i širio njen geopolitički prostor. Taj središnji dio, staro Vrh-bosanje, nije jedina bosanska zemlja kako neki historičari tvrde, pa ga razlikuju od ostalih teritorija: historijske Usore, Soli, Donjih krajeva, Zapadnih strana, Primorja, Huma, Travunije, Podrinja, Polimlja. Sve su to bosanske zemlje što se pored

ostalog očituje i u historijskoj činjenici da je bosanski kralj Tvrtko nosio na glavi "nekoliko kruna". Napredni privredni i društveni razvoj uz dinastički vjerski izraz (Crkva bosanska) omogućava vanjskopolitički ekskluzivizam, što je čini posebnom u historijskim razmjerama, da bez ratova teritorijalno se širi sve do dolaska Osmanlija. Tako je Bosna 1377. god. nakon krunisanja Tvrtka I Kotromanića za kralja postala kraljevina proširivši svoje granice prema Srbiji, Primorju i Zapadnim stranama (vidi sl. 1.).

Poslije pedesetogodišnjeg reduciranja teritorija srednjovjekovne Bosanske države, nakon smrti Tvrtka I Kotromanića, do pada Bosanskog kraljevstva u drugoj polovini XV stoljeća, nastupa novo širenje teritorijalno političke zajednice Bosanskog pašaluka, za vrijeme Osmanske vlasti na Balkanu i srednjoj Evropi. Prerastanjem Bosanskog sandžaka u Bosanski pašaluk širi se pojam Bosne daleko izvan njenih sadašnjih granica, te se u znatnoj mjeri ponavlja teritorijalna situacija sa Tvrtkovom Bosnom. Hronološko-horološki gledano u jedinstveni bosanski prostor uvijek su okupljene tri glavne fizičkogeografske cjeline: panonsko-posavski, središnji dinarski i primorsko-pomorski geoprostor.

Nakon mira na ušću Žitve 1606 god. granica Bosanskog pašaluka je bila na Dravi, prolazila jugoistočno od Siska, južno od Karlovca, kroz Liku do novigradskog mora, a odatle obalom do granica Dubrovačke republike, nastavljajući se dalje na sjeveroistok preko Podgorice Bijelog polja do Mitrovice, a odatle do južno od Užica na Drinu, pa potom kroz Mačvu na Savu, a Savom preko Bosuta na Dunav i Dravu do sjevernije od Virovitice. Administrativni centar ovog Velikog pašaluka najprije je bio u Banjaluci, a potom u Sarajevu i Travniku.

Osim teritorija Bosanskog kraljevstva u Bosanski pašaluk su bile uključene i druge prostrane oblasti, a bosanski paša je obuhvatao više državne teritorije u odnosu na prethodna bosanska kraljevstva. Tada je i pojam Bosne imao najveći teritorijalni opseg koji je egzistirao čitavo stoljeće. Nakon toga do Bečkog rata 1683. god., u narednih 100 god. trajala je teritorijalna redukcija Bosanskog pašaluka, da bi Karlovačkim mirom bile definisane granice na sjeveru Savom i Unom, na zapadu, koje se približno poklapaju sa današnjim granicama.

Mirovnim ugovorom u Sremskim Karlovcima, koji je sklopljen između Turske, Austrije i Venecije, sjeverna granica Bosanskog pašaluka bila je Sava i Una, a na zapadu od Bihaća su u sastavu Bosne ostali gradovi: Cetinograd, Furjan, Drežnik, Lapac i Borićevac, a na tursko mletačkoj granici izvršene su znatne korekcije pa je u mletački posjed uključen Herceg Novi, Gabela, Vrgorac, Zadvarje, Sinj, Vrlika i Knin. Oko ovih naselja prema Bosanskom pašaluku pružali su se granični lukovi sa radijusom od oko 5 km.

Pomjeranje granica na sjeveru i zapadu Bosanskog pašaluka drugi put je obavljeno odlukama Požarevačkog mira, kad je sjeverna granica spuštena južno od Save u pojasu širokom 6-10 km. Tada su iz Bosanskog pašaluka izostavljeni gradovi: Bijeljina, Brčko, Bosanska Dubica, Bosanska Gradiška, Bosanski Brod, Kobaš i Furijan, a na mletačkoj strani izgubljen je Imotski, a dobivena Gabela. Po odlukama Požarevačkog mira 1718. god. Bosanskom pašaluku je Dubrovačka republika ustupila dva izlaza na Jadransko more: Neum-Klek i Sutorinu, samo da ne bi graničila sa mletačkom republikom, koja joj je bila konkurent u pomorskoj trgovini. Ovi morski izlazi ostali su u sastavu Bosne.

Beogradskim mirom i njegovim odlukama 1739. god. Bosanskom pašaluku je vraćeno sve što je izgubljeno Požarevačkim mirom 1718. god. na sjevernim granicama, a u Hercegovini je ostalo ranije stanje, da bi četvrtim mirom u Svištovu 1791. god. Bosanski pašaluk izgubio: Cetin, Lapac, Srb i prostor ispod Plješevice i Plitvičkih jezera. Novopazarska oblast,

koja je imala neki korpus separatum u Bosanskom sandžaku izdvojena je 1790. god. iz Bosanskog sandžaka u Novopazarski sandžak.

Prema tome, sjeverne i zapadne granice Bosne i Hercegovine su utvrđivane tokom osamnaestog perioda, a prema odlukama četiri mirovna sporazuma, dok je njena sadašnja istočna granica određena Berlinskim mirovnim ugovorom iz 1878. god. Razgraničenje je utvrđeno kako prema Srbiji, maticom Drine, tako i prema Turskom sandžaku, suhozemno i Crnoj Gori kada je skupa sa Srbijom stekla međunarodno priznanje. Granice prema bivšoj Dubrovačkoj republici su naslijeđene, a one su povučene još u predturskoj Bosni putem kupovina i ustupanja bosanskih zemlja.

Granice Bosne i Hercegovine konačno uobličene Berlinskim mirovnim ugovorom naslijedila je Kraljevina Srba Hrvata i Slovenaca i sve do 1929. god. historijske pokrajinske granice Bosne i Hercegovine se nisu mjenjale. Diktatorskim postupkom kralja Aleksandra Karađorđevića historijska teritorija Bosne i Hercegovine je razbijena i pretvorena u četiri banovine od kojih je svaka izlazila iz Bosne i Hercegovine. Tada je iz kotara Trebinja izdvojena Sutorina i priključena Zetskoj banovini, odnosno Kotorskom kotaru, što su kasnije prihvatili predstavnici fašističke vlasti u Italiji i Nezavisnoj Hrvatskoj.

Po okončanju Drugog svjetskog rata predstavnici crnogorske vlasti sa Blažom Jovanovićem na čelu nisu vratili dio teritorije KO Kruševice i Sutorine, koje su prije banovskog uređenja pripadale Srezu Trebinje, što su Predsjedništvo i Parlament Bosne i Hercegovine 2016. god. ratifikovali kao zvanične granice, o čemu je već bilo govora. Kao što je već rečeno po odluci AVNOJ-a Bosna i Hercegovina je republika u granicama iz 1918. god.

GRANICE NEZAVISNE I MEĐUNARODNO PRIZNATE DRŽAVE BOSNE I HERCEGOVINE BORDERS OF INDEPENDENT AND INTERNATIONALLY RECOGNIZED COUNTRY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Međunarodno priznanje u naslijeđenim granicama International recognition in inherited borders

Bosna i Hercegovina je međunarodno priznata 6. aprila 1992. god. Postala je punopravna članica Ujedinjene nacije 21. maja 1992. god. kao samostalna nezavisna, suverena i slobodna, jedinstvena, cjelovita i nedjeljiva država u granicama koje je naslijedila od 1918. god.

Određivanje granica država nasljednica bivše jugoslovenske zajednice rješavano je u okviru Međunarodne konferencije o Jugoslaviji u kojoj je djelovala Arbitražna komisija za granice, poznatija kao Badinterova komisija, dobila ime prema njenom predsjedniku francuskom advokatu Robertu Badinteru, koju je formiralo Ministarsko vijeće Evropske ekonomske zajednice 27. avgusta 1991. god. Ova Komisija se bavila prevashodno pravnim okvirima granica bivših jugoslovenskih republika i tom prilikom donijela je niz konkretnih zaključaka od kojih, za ovaj naslov rada, su najbitniji:

- pitanje sukcesije država treba riješiti na osnovama međunarodnog prava i na osnovu pravičnosti, imajući u vidu da su sve zainteresovane zemlje povezane s uvjerljivim normama općeg međunarodnog prava, posebno one koje se tiču poštivanja osnovnih ljudskih prava, prava naroda i prava nacionalnih manjina;
- SFRJ se raspada i više ne postoji kao država;

- nijedna država nasljednica nema pravo da nastavi članstvo SFRJ u međunarodnim organizacijama;
- granice između bivših federalnih jedinica smatraju se državnim nasljednicima i ne mogu se mijenjati silom, već samo sporazumno - principom *uti possidetis*;
- Dan sukcesije za Bosnu i Hercegovinu je 6. marta 1992. nakon provedenog referenduma održanog 29. februara i 1. marta 1992. godine, gdje je većina stanovništva glasala za demokratsku i nezavisnu državu Bosnu i Hercegovinu.

Dejtonskim mirovnim sporazumom, kao i ostalim prethodnim, Bosna i Hercegovina je naslijedila vanjske granice, koje je imala i Republika Bosna i Hercegovina do 1992. god. s tim što su naslijeđene neke manje granične izmjene po dogovoru ondašnjih republika, a tiču se graničnih segmenata kod Bihaća, Kulen Vakufa, Drvara, Bosanskog Grahova, Duvna, Gacka, Foče i drinskih ada nizvodno od Zvomika.

NOVONASTALI NERIJEŠENI PROBLEMI GRANIČNIH SPOROVA SA SUSJEDIMA MODERN UNSOLVED PROBLEMS OF BORDER DISPUTES WITH NEIGHBORING COUNTRIES

Otvorena pogranična pitanja sa R. Srbijom Open Border issues with R. Serbia

Istočna granica prema Republici Srbiji je oko 2/3 ukupne dužine, koja iznosi 335 km, potamološka duž talvega (mattice) rijeke Drine, a nešto manje od 1/3 suhozemna, pretežno orografska. Riječna granica je podložna prirodnim promjenama, posebno ako se radi o velikom meandrirajućem toku kao što je Drina u svom donjem slivu.

Tako su stanovnici uz Drinu navikli da im ona nosi imanja. Pojava lateralnog usijecanja ima za posljedicu odnošenja obradivih površina, pa su zabilježni neskladi vlasništva katastarskih i stvarnih obradivih površina. Kod nekih vlasnika posjedovno imanje je smanjeno sa nekadašnjih 80 dunuma na današnjih svega 12 dunuma. Ubrzani proces prirodnog meandriranja potaknut je i antropogenim zahvatima od kojih su najevidentiji eksploatacije šljunčanih riječnih nanosa na konkavnim stranama meandara. Bočni i regresivni procesi koji u riječnom koritu Drine značajno su se odrazili na morfologiju korita, koje je na nekim dijelovima uzdužnog profila preinačeno u starače i odsječene meandre. Ovim potamološkim procesima samo u naselju Janji ostalo je oko 400 hektara plodne zemlje na strani R. Srbije. Njihova obrada od vlasnika iz Bosne i Hercegovine je došla u pitanje zbog graničnog prijelaza, od kojih je najbliži udaljen nekoliko desetina kilometara. Ovaj i ovakvi sporni granični problemi su u domenu sporazumnog međudržavnog rješavanja.

Problem potamološke granice na Drini jeste parafiran, ali i neratifikovan zbog zahtjeva R. Srbije da se riješe, po njima, sporna pitanja na četiri lokacije i to: područje HE „Zvornik“, područje HE „Bajina Bašta“, područje pruge Beograd-Bar i područje općina Priboj i Rudo.

Dogovorena granica koja je ucrtana na topografskim kartama razmjere 1:25 000 na Drini prati njenu maticu tj. ekvidistantnu udaljenost između dvije obale na stranama Bosne i Hercegovine i R. Srbije. Ništa pri tome ne bi bilo sporno, osim već navedenog procesa lateralnog erodiranja obala i meandriranja toka, da nisu u pitanju vlasništvo nad HE „Bajna Bašta“ (snage 364 MW) i HE „Zvornik“ (96 MW). Napomenimo da su oba hidroenergetska objekta projekat bivše SFR Jugoslavije, pa pravo na dijeljenje istih polaže Bosna i Hercegovina, tim prije što gotovo sve vode koje čine hidroenergetski potencijal obje hidroelektrane dotiču sa njenog teritorija, čemu se R. Srbija protivi.

R. Srbija zahtijeva da se granica pomjeri iza akumulacionih jezera, od kojih je veće Peručko, koje pravi uspor vode sve do Višegrada, u unutrašnjost Bosne i Hercegovine kako bi oba akumulaciona jezera pripala R. Srbiji, što je suprotno parafriranim Ugovorom iz 2002. god. o granici duž matice Drine. Rješenje problema treba tražiti i rješavati identično hidroenergetskim međudržavni projektima, misleći pri tome na HE „Đerdap“ na Dunavu u segmentu granice bivše Jugoslavije, a sada R. Srbije sa susjednom R. Rumunijom, kojim su bile podijeljene investicije izgradnje i stalno podijeljena proizvedena električna energije.



Sl. 2. Sporne granice Bosne i Hercegovine i susjeda

Izvor podataka: <http://www.faktor.ba/vijest/peljieski-most-nije-jedini-problem-sve-sporne-tacke-u-razgranicenju-bih-sa-susjedima-265553>

Fig. 2. Problematic boundaries of bosnia and Herzegovina and its neighbours

Source: <http://www.faktor.ba/vijest/peljieski-most-nije-jedini-problem-sve-sporne-tacke-u-razgranicenju-bih-sa-susjedima-265553>

Problem istočne granice Bosne i Hercegovine registrovan je općini Rudo i prekograničnoj u Priboju na strani R. Srbije. Da bi se došlo do naselja Sjeverin i dr., koji teritorijalno pripada Bosni i Hercegovini, treba proći nekoliko kilometara kroz R. Srbiju. To je enklava koja je potpuno okružena teritorijom R. Srbije; slično nekim malim državama u svijetu koje su okružene teritorijom jedne države. Mještani tog naselja ostvaruju svoja prava na rad i školovanje djece u Rudom. Na istom teritoriju u naselju Međurječje granica između R. Srbije i Bosne i Hercegovine povučena je sredinom groblja, a mještani, iako pripadaju teritoriji Bosne i Hercegovine utrošak električne energije plaćaju R. Srbiji.

Slični problemi su u naselju Ustibar sa lijeve strane rijeke Lim iako teritorijalno pripadaju Bosni i Hercegovini njihovi mještani uslužne djelatnosti nalaze u bližim mjestima kao što je Priboj u R. Srbiji u odnosu na naša udaljenija u Višegradu, Goraždu ili Foči. Navedene enklave obuhvataju oko 40 km² na kojima živi oko 1 500 stanovnika. Zahtjevi R. Srbije da se ovi prostori pripoje njenoj strani su u osnovi nerealni, po izjavama čelnih predstavnika vlasti u općini Rudo koji navode da se radi o prirodnogeografskim i infrastrukturnim vrijednim područjima, koji su zvanično topografski i kartografski evidentirani u Bosni i Hercegovini.



Sl. 3. Segment pruge Beograd – Bar u Bosni i Hercegovini na lokalitetu Štrpci.

Izvor podataka: <https://www.google.ba/search?source=granice+BiH+Srbija>

Fig. 3. Segment of railway Beograd – Bar in Bosnia and Herzegovina in the place of Štrpci.

Source <https://www.google.ba/search?source=granice+BiH+Srbija>

Posebni problem predstavlja dio željezničke pruge Beograd – Bar, koja prolazi jednim dijelom kroz Bosnu i Hercegovinu u dolini Lima. Ukupna dužina pruge, koja prolazi kroz Bosnu i Hercegovinu iznosi 12 km. U tom segmentu nalazi se i željeznička stanica Štrpci kojoj je na spomen ploči u Prijepolju posvećen tekst: "Ko u ovoj zemlji zaboravi stanicu Štrpci, odustao je od budućnosti", a posevećena je zločinu kada je 27. februar 1993. god. iz voza izvedeno 19 putnika nesrpske nacionalnosti i mučki ubijeno. Vladajuća garnitura u Srbiji traži da teritorija i željeznička infrastruktura upotpunosti pripadne R. Srbiji bez nadoknade zamjenom teritorija, što je svakako neprihvatljivo za Bosnu i Hercegovinu i iz razloga bliže historije.

Pogranična pitanja Bosne i Hercegovine sa R. Hrvatskom Border issues of Bosnia and Herzegovina with the Republic of Croatia

Iako pitanje akumulacije Buško jezero smješteno u Livanjskom polju nije u direktnoj graničnoj vezi sa susjednom R. Hrvatskom, postoji inderektno i neriješeno pitanje naknade za akumulaciju čije se vode koriste za hidroenergetski sistem Cetine, koji pripada našem zapadnom susjedu.

Buško jezero je vjestačka akumulacija čije se vode koriste za potrebe HE "Orlovac". Akumuliranje vode izvršeno je u prostoru Buškog blata, ranije prirodnog hidrografskog močvarno-barskog sistema i najvećeg takve vrste u krškim poljima Bosne i Hercegovine. Površina jezerske akumulacije iznosi 55,8 km². Dužina jezera je 13,5 km, prosječne širine 4,2 km i prosječne dubine 15,5, m. Ukupna zapremina jezerske vode pri prosječnom

vodostaju iznosi 782 mil. m³ vode, a pri maksimalnom vodostaju 800 mil. m³ vode. Ovi limnički parametri ga uvrštavaju u najveće na području Evrope.

Ukupni sliv Buškog jezera nalazi se u Bosni i Hercegovini. Najznačajniji površinski tokovi koji slivno završavaju u Buškom jezeru su: Ričina, Sturba, Žabljak, Bistrica, Jaruga i Plovuča. Pored njih, postoji serija povremenih pritoka iz podgorine Tušnice, posebno u proljetnim mjesecima, kada nastupa otapanje sniježnih padavina. Zahvaljujući površinskom i podzemnom doticanju voda prirodni vodostaji Buškog jezera su veoma uravnoteženi i zadržavaju se oko nula izobate na 716,5 m, kolika je nadmorska visina jezerskog ogleдалa (M. Spahić 2001).

Jezero teritorijalno pripada Kantonu 10. Ujezeravanje vode na prostoru nekadašnjeg jezera obavljen je 70-tih godina prošlog stoljeća za potrebe vodoprivrednih djelatnosti kao što su: navodnjavanje Livanjskog polja i za hidroenergiju. Od svih ciljani pretpostavki jedino je proizvodnja električne energije bila i ostala jedina i to HE „Orlovac“ kod Sinja, koja dobiva vodu iz Buškog jezera kroz tunel Kamešnica. Ove vode uravnotežuju vodostaj rijeke Cetine pa je na istoj izgrađeno nekoliko hidroelektrana nizvodno do Omiša. R. Hrvatska do sada sa Bosnom i Hercegovinom nikada nije dogovorila ekonomsku cijenu zakupnine vode i obeštećenja općina Duvno/ Tomislavgrad i Livno na čijem teritoriju se nalazi akumulacija. Zaradu od proizvedene električne energije tokom gotovo 5 decenija hrvatska elektroprivreda mjeri u iznosima više stotina miliona maraka, dok su opštine na čijem se prostoru nalazi akumulacija naplatile simbolične iznose od jedva nekoliko desetina miliona maraka.

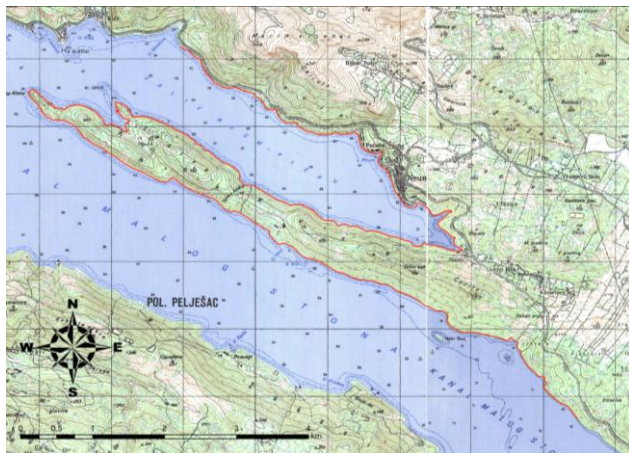
Drugi problem suhozemne granice sa R. Hrvatskom je u općini Bosansko Grahovo čije naselje Uništa je dostupno samo sa teritorije susjedne države makadamskim putem dugim 12 km iz hrvatskog naselja Kijeva kod Knina. U ovom selu sa jedne strane postoji oznaka državne granice Bosne i Hercegovine, a sa druge strane R. Hrvatske. Uništa je smješteno podno vrha Dinare (1806 m). Sa bosanske strane putne komunikacije su neprohodne zbog neodržavanja puteva, a i zbog miniranih terena tokom posljednjeg rata. Ovaj poluobruč koji je otvoren prema Bosni i Hercegovini je neprohodan. Ovaj problem je predmet međugraničnog dogovora kada se bude rješavalo pitanje utvrđivanja i ratifikacije granice.

Treći problem graničnog spora sa R. Hrvatskom je u području Bosanske Kostajnice. Problem granice na donjem toku rijeke Une nije riješen još od rata. Rijeka Una na 11 mjesta prelazi sa jedne na drugu stranu teritorije dviju država, što uveliko otežava život lokalnog stanovništva. Ovako neriješena granica posljedica je pridržavanja principa zatečenog stanja vlasništva identificirana po katastru, a na osnovu odluke Badinterove komisije, na dan priznanja Bosne i Hercegovine.

MORSKA GRANICA SEA BORDER

Bosna i Hercegovina je nakon ratifikacije granica sa susjednom Crnom Gorom, kada se odrekla KO Kruševice i Sutorine ostala pomorska zemlja sa jednim izlaskom na Jadransko more u zalivu Neum-Klek, gdje ostvaruje morsku granicu sa R. Hrvatskom. Morfološka granica zaliva Neum-Klek, u užem smislu, predstavljena je obalnom linijom, koja polazi od tačke gdje se kopnena granica sa R. Hrvatskom dodiruje sa niskom vodom mora, na sjeverozapadu i prati kopnenu obalu crtu po nultoj izobati, prema Neumu, sve do uvale Jazine, na jugoistoku. To je dio kontinentalne granice. Granica dalje povija na sjeverozapad do rta Rep Kleka, a potom nastavlja sa druge strane Kleka prema jugoistoku

do Stražice gdje je i granica sa R. Hrvatskom u kanalu Malog Stona, na jugoistoku. Ovo je poluotočna morska granica.



Sl. 4. Dužina kontinentalna i poluotočna morske obale Bosne i Hercegovine u zalivu Neum-Klek
Fig. 4. The length of continental and peninsular coastal line of Bosnia and Herzegovina in the bay of Neum-Klek

nad kojima suverenitet ima Bosna i Hercegovina. Veliki školj, površine 7,6 dunuma, nalazi se uz jugoistočnu obalu poluotoka Klek na udaljenosti 175 m od obale. Veliki školj je najistureniji dio kopna u akvatorijalnom dijelu teritorije Bosne i Hercegovine. Mali Školj nalazi se neposredno uz obalu ima površinu 820 m², a udaljen je 2,1 km od Velikog školja.



Sl. 5. Veliki i Mali školj u kanalu Malog Stona
Fig. 5. Great and Small školj in the Mali Ston channel

Stona. Teritorijalno more prema Međunarodnoj konvenciji prava na more čini pojas koji se računa od polazne crte tj. obale prema pučini na daljini od 12 morskih milja. Polaznu crtu čine: niske vode duž obala kopna i otoka, ravne crte koje zatvaraju ulaze u luke ili zaljeve,

Ukupna dužina obalne linije u zalivu Neum-Klek računajući kontinentalnu i poluotočnu oko Kleka iznosi 24,2 km. Dužina kontinentalne granice do uvale Jazine iznosi 8,8 km, a poluotočne 15,4 km. Dužina neumskog kanala iznosi 7,7 km, maksimalnu širinu 3,3 km, a prosječna 1 km, pa je površina zaliva Klek 7,7 km². Prosječna morska dubina u zalivu iznosi 22,6 m.

Bosna i Hercegovina polaže pravo na unutrašnje more i u kanalu Malog Stona između poluotoka Kleka i Pelješca. U Malostonskom kanalu uz obale Kleka nalaze se dva manja otoka (školja) Mali i Veliki,

Oba školja su katastarsko vlasništvo općine Neum. Veliki školj je svrstan kategoriju pašnjaka, a Mali školj u kategoriju kamenjara. Prema katastarskim knjigama, Veliki školj je vlasništvo Božice, Josipa i Tihomira Putice iz Neuma.

Školjeve i pored parafirane ali ne i ratifikovane, granice u ovom dijelu kanala koja je povučena po ekvidistanciji morske razine između pomenutih poluotoka, u posljednje vrijeme R. Hrvatska svojata pa tako oduzima pravo na teritorijalno more u kanalu Malog

ravne crte koje spajaju definisane tačke na obali kopna i na obali otoka. Primjenom ovoga Međunarodnog prava uz uvjet da su školjevi budu pripojeni R. Hrvatskoj Bosna i Hercegovina gubi teritorijalne, ali i unutrašnje vode sa jugoistočne strane u kanalu Malog Stona.

Završnim aktom III Međunarode konferencije o pravu mora u Montego Bai na Jamajci 10. januara 1982. god., koja je stupila je na snagu 16. decembra 1994. god. R. Hrvatska i Bosna i Hercegovina su, među ostalim pomorskim zemljama položile odgovarajuću notifikaciju o sukcesiji kod glavnog sekretara Ujedinjenih nacija, pa su time postale pomorske zemlje. Prema istoj Konvenciji član 7, stav 6. definiše „... da države ne smiju primjenjivati sistem ravnih (pravih) polaznih linija (crta) tako da zatvori drugu državu od otvorenog mora“.

Pridržavajući se odredaba Konvencije o pravu mora mnoge zemlje su riješile pitanja prava izlaska na otvoreno more. Za ilustraciju navedimo nekoliko svjetskih primjera: Na dnu zaliva Aqaba, koji je dug 160 km i širok oko 24 km, grad Eilat (Izrael) dobio je izlaz na otvoreno more nakon što je zaliv proglašen međunarodnim vodama. Da bi se zadovoljile obje strane, rijeka Hudson između Kanade i SAD-a ima dvojni suverenitet. Kada bi se, naprimjer, primijenila logika hrvatskih zvaničnika i nedorečenost bosanskohercegovačke politike, onda bi Ruska Federacija na Baltičkom moru ostala bez pristupa otvorenim vodama. Primjena Konvencije Ujedinjenih nacija o pravu na mora primjenjena je u skorašnjoj arbitraži oko Piranskog zaliva čije su zainteresirane strane bile R. Slovenija i R. Hrvatska u korist R. Slovenije.



Sl. 6. Zaliv Aqaba koji je dug 160 km, a širok oko 24 km, grad Eilat (Izrael) dobio je izlaz na otvoreno more (slika lijevo) i Položaj Sankt Petesburga prema otvorenom moru između Finske i Estonije
Fig. 6. Aqaba bay with length of 160 km, and width of cca 24 km, city of Eilat (Israel) got exit to the open sea (image left) and Position of Sankt Petesburg to the open sea between finland and Estonia.

Kako Bosna i Hercegovina ni nakon 25 godina nije riješila pitanje nesmetane konekcije od unutrašnjeg sa otvorenim morem, R. Hrvatska je započela pripremu za izgradnju infrastrukturnih objekata kao što je Pelješki most, kojim bi izbjegla prolaz kroz dvije granice sa Bosnom i Hercegovinom na svega 10-ak kilometara. U tom slučaju Pelješki most bi:

- predstavljao vještačku pravu crtu (liniju), koja je suprotna Konvenciji o pravu na otvoreno more;
- tangirao teritorijalne vode koje pripadaju Bosni i Hercegovini;

- predstavljao stvarni faktor koji se ne bi mogao zaobići u pregovorima razgraničenja na moru sa R. Hrvatskom;



Sl. 7. Parafirana granica na moru od strane predsjednika R. Hrvatske Franje Tuđmana i člana predsjedništva Bosne i Hercegovine Alije Izetbegovića pravim linijama zatvara izlaz Bosni i Hercegovini na otvoreno more. U gornjem lijevom uglu slike crvenom linijom je označen pravac u slučaju gradnje Pelješkog mosta, koji bi trajno onemogućio izlaz na otvoreno more.

Fig. 7. The promised border at sea by the President of Republic of Croatia Franjo Tuđman and a member of the presidency of Bosnia and Herzegovina Alija Izetbegović closes the lines of Bosnia and Herzegovina on the open sea. In the upper left corner of the picture, the red line is a direction for the construction of the Peljesac Bridge, which would permanently disable the open sea exit.

države, posebno od onih koji više vole i navijaju za susjedne države u odnosu na svoju.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA CONCLUDING CONSIDERATIONS

Granična linija je kontakt okomite ravni na podlogu kopno ili vodenu površinu i nastavlja se dalje u dubinu. To je zapravo ortogonalna projekcija ravni kojom su podijeljeni obnovljivi i neobnovljivi prirodni i drugi resursi koji pripadaju različitim državama, regijama, administrativnim cjelinama i sl.

Granice Bosne i Hercegovine definisane graničnom rijekom Savom, na sjeveru, većim dijelom rijekom Unom, na zapadu i na istoku većim dijelom rijekom Drinom. Ostale granične linije prema susjednim državama izvučene su preko orografskih kota, trigonometrijskih tačaka i prijevoja. Samo jednim dijelom na jugu granica Bosna i Hercegovina je morska. Prema tome, granice Bosne i Hercegovine su prirodne, dosta uočljive i kartografski prepoznatljive.

Granice Bosne i Hercegovine onakve kakve izgledaju danas su veoma mlade i nisu starije, gledano u cjelini, od dva stoljeća. Posljednje međunarodno razgraničenje prema R. Srbiji i R. Crnoj Gori obavljeno je na Berlinskom kongresu 1878. god, kada su ta dva susjeda na istoku dobila nezavisnost, a Bosna i Hercegovina okupaciju.

Na teritoriji današnje Bosne i Hercegovine do njenog imenovanja živjela su plemena, koja su imala svoje posebne organizacione politike sisteme. Očito da vladajući slojevi su bili autohtoni i da su takvim oblikom okupljanja domicilnog stanovništva ostvarivali prava na državni teritorij. Ostaje sasvim razumljivo da je politička vlast rano srednjovjekovne Bosne i

- činio smetnju namjeni otvorenog mora sadržanog u Međunarodnoj konvenciji o pravu na otvoreno more;

- uticao na vizuelnu degradaciju turističkoj namjeni Neuma i njemu pripadajućeg primorja.

Rješavnje problema morskog razgraničenja sa R. Hrvatskom mora se bazirati na činjenicama okeanografske struke i nauke te međunarodnog prava. Ako nije moguće dogovorno sa R. Hrvatskom riješiti pitanje izlazak Bosne i Hercegovine na otvoreno more, a prema Međunarodnoj Konvenciji, onda se to pitanje rješava međunarodnom arbitražom, a ako to R. Hrvatska ne prihvati potrebno je to pitanje riješavati tužbom pred međunarodnim sudovima. Svaka druga rješenja bi, u najmanju ruku, bila volontaristička, i u korist susjedne

njeno ime kao državne tvorevine i naroda koji u njoj živi postojali znatno prije od Porfirogenetove pisane registracije. Zbog toga, s pravom se može tvrditi da prostor koji je pripadao Bosni nije srpski, jer ga ni car Konstantin, koji bi to rado učinio, u njih nije ubrajao već napose izdvajao. Na osnovu teksta Konstantina Porfirogeneta da se tvrditi da je Bosna od osnutka bila isključivo bosanska.

Osnutak i razvoj bosanskih zemalja na tlu današnje Bosne i Hercegovine je posljedica njene reljefne izdiferenciranosti, posebno u centralnoj dinarskoj morfostrukturi horizontalnim rašlanjenjem sa dolinskim proširenjima i kotlinama kao osnovnim morfoformama, koji su pružali idelane mogućnosti za naseljavanje, održavanje i odbranu od nepoželjnih nahoda. Kotlinske i dolinske morfoforme su bile osnov za okupljanje stanovništva, što bi se moglo definisati kao demogeografska niša. Demogeografsku nišu činila je prirodna osnova sa bogatim prirodnim resursima koje je stanovništvo obilato koristilo za život. U takvim uvjetima formirani su plemenski savezi na čelu kojih je bio ban bosanski.

Središnja uloga i pozicija Bosne i Hercegovine će se potvrđivati kao veoma značajna, kroz cijelu njenu historiju, a ima i aktuelno značenje. Zbog tih fakata nije korektno i umjesno prevoditi Konstantina Porfirogeneta, odnosno njegovu determinaciju Bosne – Horion; Bosnosa - zemljica Bosna, kako to često mnogi historičari, pa i oni najmlađi. Pored toga, pojam „Horion“ preuzet iz grčkog jezika i u prijevodu nije deminutiv državnog teritorija – zemljica, već je to geografski pojam za državnu cjelinu, teritorij, prostor, zemlju, geografsku regiju, kraj, predio, oblast. Svoj geografski uspon Bosna i Hercegovina je doživjela u vrijeme njene srdnjovjekovne nezavisnosti kada je bila najveća i najjača država na Balkanskom poluotoku. Za vrijeme Osmanske uprave ona je postala Bosanski pašaluk sve do Berlinskog kongresa.

Granice Bosne i Hercegovine konačno uobličene Berlinskim mirovnim ugovorom naslijedila je Kraljevina Srba Hrvata i Slovenaca i sve do 1929. god. historijske pokrajinske granice Bosne i Hercegovine se nisu mjenjale. Diktatorskim postupkom kralja Aleksandra Karađorđevića historijska teritorija Bosne i Hercegovine je razbijena i pretvorena u četiri banovine od kojih je svaka izlazila iz Bosne i Hercegovine. Tada je iz kotara Trebinja izdvojena Sutorina i priključena Zetskoj banovini, odnosno Kotorskom kotaru, što su kasnije prihvatili predstavnici fašističke vlasti u Italiji i Nezavisnoj Hrvatskoj.

Po okončanju agresije na Bosnu i Hercegovinu, ona nije pomjerila vanjske granice, koje je naslijedila iz Republičkih koje su 1992. god. proglašene državnim. Uređenje pograničnih odnosa se sve više pominje, od kojih je riješena granica samo sa R. Crnom Gorom. Ostale dvije susjedne zemlje traže bilateralno međudržavno dogovaranje, što je predviđeno i Badinterovom komisijom. Zahtjevi od susjeda su maksimalistički, a od strane Bosne i Hercegovine, čini se da je najkrucijalnija morska granica i njen izlazak na otvoreno more. Pored toga, ostali neriješeni sporovi su na našoj strani.

Literatura

Literature

- Anđelić, P. 1982: Studija o teritorijalno političkoj organizaciji srednjovjekovne Bosne. Sarajevo
Filipović, M. 1997: Bosna i Hercegovina, najvažnije geografske, demogeografske, historijske, kulturne i političke činjenice. Sarajevo
Gašparović, R. 1984: Historija geografskog upoznavanja i proučavanja Bosne i Hercegovine do 1918. Geografski pregled sv. 26/27 Sarajevo
Istorija naroda Jugoslavije 1953: Prva knj. do početak XVI veka. Beograd
Istorija naroda Jugoslavije 1953: Druga knj. od početak XVI veka. Beograd

- Klaić, N. 1989: Srednjovjekovna Bosna, politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe 1377. god. Zagreb
- Klaić, V. 1882: Povijest Bosne do propasti kraljevstva. Zgreb
- Kovačević, E. 1973: Granice bosanskog pašaluka prema Austriji i Mletačkoj republici po odredbama Karlovačkog mira. Sarajevo
- Richter, E. 1906: Prilozi zemljopisu Bosne i Hercegovine, Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine knj. 17. Sarajevo
- Spahić, M. i dr. 2014: Sutorina – uzpirani geografski teritorij Bosne i Hercegovine. Acta geographica Bosniae et Herzegovinae vol. 1 br. 2. Udruženje geografa u Bosni i Hercegovini. Sarajevo
- Spahić, M. 2001. Prirodna jezera Bosne i Hercegovine Limnološka monografija. Harfo-graf Tuzla
- Šehić, Z. i Tepić, I. 2002: Povijesni atlas Bosne i Hercegovine. Osn i Hercegovina na geografskim i historijskim kartama. „Sejtarija“ Sarajevo.
- Službeni glasnik Republike Srbije br. 27 od 19.07.1984. godine
- Službeni glasnik Republike Srbije br. 5 od 16.02.1984. godine

SUMMARY

SOME PROBLEMS OF BORDERS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Muriz Spahić, Association of Geographers in Bosnia and Herzegovina, Zmaja od Bosne 33
Sarajevo Bosnia and Herzegovina
murizspahic@gmail.com

The boundary line is the contact of the vertical plane on the surface of the land or the water surface and it proceeds further into depth. It is actually an orthogonal projection of the level dividing renewable and non-renewable natural and other resources belonging to different countries, regions, administrative units, and so on.

The borders in the north of Bosnia and Herzegovina are defined by the border Sava River, on the west, partly by the river Una and the eastern parts mostly by the base of Drina River. Other boundary lines towards neighboring countries are drawn through orographic angles, trigonometric points, and transitions. Therefore, the borders of Bosnia and Herzegovina are natural, quite visible and cartographically recognizable.

Borders of Bosnia and Herzegovina as they look today are very young and are not older, on the whole, than two centuries. The last international delimitation toward the R. Serbia and R. Montenegro was carried out at the Berlin Congress in 1878. when these two neighbors in the east gained independence, and Bosnia and Herzegovina gained the occupation.

Before the obtainment of an official name, the tribes lived in the territory of today's Bosnia and Herzegovina, which had their own specific organizational political systems. Obviously, the ruling strata were authentic and with this form of gathering of the local population, they were eligible for the national territory.

Geographical living space of Bosnia, between an organized political power in the eastern and western neighborhoods, had its own particular autarchy conditioned in relief circuits of its territorial space. It remains perfectly understandable that the political power of early medieval Bosnia and its name as a state entity as well as people who lived in, have existed for a long time before the Porphyrogenitus' written registration. Hence it is quite understandable that Bosnia in the Middle Ages with Pagani, Zahumlje, Travuniju and Konavalje was included within the territories of the Balkan peninsula that recognized Byzantine power. Therefore, it can rightly be argued that the space that belonged to Bosnia was not Serbian, because even the Emperor Constantine, who would gladly do so, did not count it in them, but he specifically set it apart. Based on the text of Constantine Porphyrogenet it is safe to claim that Bosnia has been exclusively Bosnian since the establishment.

The foundation and development of the Bosnian states on today's Bosnia and Herzegovina soil is a consequence of its relief differentiation, especially in Central dinar morphostructures by horizontal breakdown with the valley widenings and valleys as basic morpho forms, which provided an ideal possibility for settlement, maintenance and defense from unwanted ones. The valley and valley morphforms were the basis for the gathering of the population, which could be defined as a demogeographic niche. Demographic niche was made of a natural base with rich natural resources which population used in a full extent for the abundance of life. Under such conditions, tribal alliances were formed and at the head of each was a Bosnian ban.

Its central role and position will be confirmed throughout its history, and it also has a current meaning. Because of such facts, it is not the best or correct to translate Constantine porfyrogenit, ie his determination of Bosnia - Horion; Bosnosa - land of Bosnia, as often many historians, even the youngest ones do. in addition, the term "Horion" was taken from the Greek language and the translation is not diminutive state territory - zamljica, but it is a geographical term for the state area, territory, space, country, geographic region, end, area. Bosnia and Herzegovina experienced its geographical ascent at the time of its medieval independence when it was the largest and strongest state on the Balkan Peninsula. During the Ottoman administration, it became the Bosnian Pashalik until the Berlin Congress.

The borders of Bosnia and Herzegovina, finally shaped by the Berlin Peace Treaty, were inherited by the Kingdom of Serbs of Croats and Slovenes and until 1929. the provincial boundaries of Bosnia and Herzegovina did not change. Dictatorial procedure of King Alexander Karadjordjevic historical territory of Bosnia and Herzegovina was broken and converted into four banovina, each of which was outof Bosnia and Herzegovina. Then, Sutorina was separated from the district of Trebinje and connected to the Zetska banovina or Kotor district, which was later accepted by the representatives of the fascist authorities in Italy and the Independent Croatia.

After the end of the aggression against Bosnia and Herzegovina, it did not change the external borders, which it inherited from the Republic's which were in 1992. declared state ones. The arrangement of border relations is increasingly mentioned, of which the border issue that was solved only is one with R. Montenegro. The other two neighboring countries are seeking bilateral intergovernmental agreement, which is also foreseen by the Badinter Commission. The demands of the neighbors are maximalist, and by the point of view of Bosnia and Herzegovina, it seems that the most crucial one is the sea border and its exit to the open sea. In addition, other unresolved disputes are on our side.

Author

Muriz Spahić, doctor of geographical sciences, full professor at the Faculty of Science, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. Scientific area of research includes: physical geography and environmental protection, from which he published one monography and six university textbooks. Author of over 80 scientific articles, autor and co-author of several textbooks of geography in primary and secondary schools. Responsible researcher and participant in several scientific prestige projects. President of the Association of Geographers of Bosnia and Herzegovina, editor of the scientific journal *Acta Geographica Bosniae et Herzegovinae*.